

Спиридон Иустинов:
"Үлэни батыһыахха
наада"

3

Эһэбит көмүс унуоҕар
төрөөбүт алааһын буорун
уурдубут

4

Ол 50
сыллаабыта...

5

Чурапчыга күн тахсар!

12+

САНА ОЛОХ

2020 сыл
Алтынны
20 күнэ
оптуорунньук
№ 78
(11733)

Чурапчы улуунун хаһыата • ХАҤЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР • @sanaoloh

— НОВОСТИ РЕСПУБЛИКИ —

Глава Якутии провёл очередное заседание Республиканского оперштаба

Глава Якутии Айсен Николаев 19 октября в режиме видеоконференцсвязи провёл очередное заседание Республиканского оперштаба по предупреждению распространения новой коронавирусной инфекции.

Айсен Николаев отметил, что эпидемиологическая ситуация в регионе по-прежнему остаётся сложной. За прошедшие сутки выявлено 132 новых случая COVID-19, в том числе по городу Якутску – 85.

Для стабилизации эпидситуации и последующего снижения заболеваемости необходимо и

дальше проводить мониторинг развёртывания дополнительных коек в инфекционных стационарах городских и районных больниц для оказания своевременной помощи тяжёлым больным. Ещё одной важной задачей является обеспечение аптек и медицинских организаций республики лекарственными препаратами.

Вице-премьер Правительства Якутии, заместитель руководителя Республиканского оперштаба Ольга Балабкина сообщила, что во исполнение поручений Главы Якутии для сокращения сроков предоставления результатов анализов гражданам решён вопрос по увеличению мощностей лабораторий. Для снижения нагрузок на лаборатории ПЦР анализы также проводятся с применением методов ИФА и ИХА. При этом по всей республике сроки предоставления результатов анализов не должны превышать четырёх дней.

Руководитель Управления Роспотребнадзора по РС (Я) Маргарита Игнатьева отметила, что за прошедшую неделю в республике охват тестированием ПЦР составил 502,2 тыс. на 100 тыс. населения, это один из лучших показателей по стране.

Министр здравоохранения Елена Борисова доложила, что по республике развёрнуто 2 518 коек, за выходные дополнительные коечные фонды развёрнут в городе Якутске, Алданском, Мегино-Кангаласском, Мирнинском, Нерюнгринском,

Нюрбинском, Таттинском, Хангаласском районах.

За выходные в столице проверено 264 объекта, из которых в 55-и объектах обнаружены нарушения. От маршрута были отстранены 14 автобусов. Нарушения также обнаружены в ходе контрольно-рейдовых мероприятий, проведённых по части закрытия объектов торговли на санитарную обработку и дезинфекцию. В отношении нарушителей будут применены меры административного воздействия. Решением суда на 30 дней приостановлена деятельность одного восточного кафе, фудкорта и бара. Об этом сообщила глава города Якутска Сардана Авксентьева.

Заместитель министра внутренних дел России по Якутии Константин Неустров доложил, что проводятся рейды по выявлению граждан, не соблюдающих масочный режим в общественных местах. Они привлекаются к административной ответственности.

По итогам суженного заседания Республиканского оперштаба Айсен Николаев подчеркнул важность принятия действенных мер по проводимым контрольно-надзорным мероприятиям.

Пресс-служба Главы Республики Саха (Якутия) и Правительства Республики Саха (Якутия).

Фото Андрея Сорокина.

— НОВОСТИ УЛУСА —

К концу года планируют подключение к оптике село Мырыла

В селе Мырыла полным ходом идут работы по строительству оптоволоконной линии связи. Это последний населённый пункт в Чурапчинском улусе в котором ещё нет высокоскоростного интернета. На данный момент идёт установка столбов для линии связи. К концу текущего года запланировано подключение к оптоволокну.

В рамках реализации федерального проекта по устранению цифрового неравенства все 16 наслегов Чурапчинского улуса обеспечены высокоскоростным интернетом, услугами «Интерактивное телевидение» и «Видеонаблюдение». Ранее глава улуса Андрей Ноговицын и директор филиала Сахателеком ПАО «Ростелеком» Константин Войтеховский подписали Соглашение о строительстве оптоволоконной линии связи.

Напомним, что главой Якутии Айсеном Николаевым был подписан указ об инновационном и цифровом развитии региона, согласно которому до 2024 года 85 процентов жителей Якутии должны иметь доступ к высокоскоростному интернету.

(Фото из архива).

Пресс-центр МО «Чурапчинский улус».

ПРИНЯТЫ РЕШЕНИЯ ПО АКТУАЛЬНЫМ ВОПРОСАМ

На заседании Совета местного самоуправления улуса в режиме видеоконференцсвязи подведены итоги пожароопасного сезона в текущем году, рассмотрены вопросы выполнения плана по заготовке кормов и обсуждены дополнительные меры по недопущению распространения коронавирусной инфекции на территории района.

Участники мероприятия поблагодарили всех работников культуры, образования, ГАУ «Якутлесресурс», всех сотрудников привлечённых предприятий, общественников наслегов за оказанную помощь.

По итогам работы по тушению лесных пожаров главы наслегов отметили, что слаженная меведомственная деятельность помогла преодолевать трудности и позволила предотвратить большой ущерб. Также большую помощь оказало специализированное обучение специалистов по наслегам по технике безопасности и пожарной безопасности. Главы наслегов поставили вопрос о необходимости материального стимулирования населения при привлечении их на тушение лесных пожаров.

В дальнейшем всем наслегам поручено рассмотреть в бюджете поселения возможность приобретения техники для тушения пожаров и организовать централизованный оптовый закуп, предусмотреть финансовые средства на ГСМ. ГАУ «Якутлесресурс» предоставить информацию по затратам на тушение пожаров в разрезе каждого наслега и озвучить на следующем заседании Совета МСУ.

По второму вопросу отмечено, что в данное время ведётся работа по финансированию, приобретению и перевозке недостающей потребности в кормах сена, зернофуражу, комбикорму. Всем главам наслегов поручено организовать работу по перевозке кормов.

Кроме того, рассмотрены вопросы по дополнительным мерам по противодействию распространению коронавирусной инфекции в районе. Представители районной больницы и Роспотребнадзора по Таттинскому и Чурапчинскому улусу предупредили о прохождении обязательной вакцинации группы людей, которые подпадают под наибольший риск – это медицинские работники, работники социальных круглосуточных учреждений.

Пресс-центр МО «Чурапчинский улус».

— БЫРАМЫСЫЛАННАС —

АЙГАЛ АКИМОВ: “Саха сатаабата суох”

Ардыгар олобурбут, халыып буолан хаалбыт өйдөбүл киһи олобун суолун уларытыан сөп диһиллэр. Холобур, абыайах сыллаахха диэри “АПРОСА аахсыйалаах хампаанньаба саха дьоно сатаан үлэлээбэттэр, бабарбыттарын да иһин кинилэри үлэбэ ылбаттар” диэн олохсуйан хаалбыт бигэ өйдөбүл баара. Ону кытта ким даҕаны мөккүһэ барбат этэ. Буолуохтаабын курдук ылыналлара. Ол эрэри оччолорго даҕаны ити улахан, баарабай хампаанньаба олобурбут өйдөбүлү “көңү көтөн” киһи үлэлиир бэйэбит ыччаттарбыт, саха кэскилэ буолуохтаах үтүө дьон бааллара. Кинилэр бүгүн ол олобурбут, сыһа өйдөбүлү туора сотон, бэйэбит хампаанньабытыгар бэйэбит ыччаттарбыт үлэли сыйдыалларын, онтун аһан биһиртэн биһир ситиһини дабайалларын толору дакаастыыллар.

Бүгүн биһиги кэпсэтэр, билсэр киһибит Айгал Акимов диэн. Кини билигин Ньурба улуусуугар Накыын сиригэр Бүлүүтээҕи геология-разведка эспэдииссийэтин 17-с баабырыкатыгар байытар инженеринэн үлэлиир. Айгал: “Саамай сүрүнэ киһи куттана, толлуу суохтаах, баҕа санаатын толорорго күүһүн-дүүлүүрүн барытын түмэн иннин диэки баран иһиэхтээх. Мин оннообор Сургуулук курдук түңкэтэх, чизски сиртэн кэлэн аан дойду таһымнаах тэрилтэбэ үлэли сыйдыабын. Саха сатаабатаба, кыайбатаба суох”, — диэр.

Айгал Акимов диэн кимий? Кини АПРОСА-ба хаһаангыттан үлэлиир? Аан дойду таһымнаах хампаанньаба хайдах үлэли киһирбитий? Ол туһунан салгыы бэйэтин кэпсээнин аабын.

— Айгал, дорообо! Кэпсэтиибитин билсимиһиттэн саҕалыах. Хантан хааннааххыны, кимтэн кининэххиний?

— Мин 1988 сыллаахха Үөһээ Бүлүү улуусун биһир саамай түгэх, кырыы сиригэр — Сургуулук нэһилиэгэр — күн сирин көрбүтүм. Биһиргэ төрөөбүт бэйэбит. Мин — төрдүс оҕобун. Икки убайдаахпын, эдьийдээхпин уонна бэйэм аныбынан балтылаахпын. Биһиргэ төрөөбүттөрүм бары үлэлээх-хамнастаах, туһунан олохтоох дьон.

— Чахчы, Сургуулук ыраах дойду эбит этэ. Биһиги, “кыымнар”, үлэбит чэрчитинэн хас даҕаны сыллаабыта сылдьан, аабааччыларбытын кытта көрсөн турабыт. Сургуулуктар биһигини үөрэ-көтө көрсүбүттэрин, истинник кэпсэтэн арахсыбыллытын күн бүгүнгэ диэри умнубалпыт.

— Этарин курдук, Сургуулук Үөһээ Бүлүү улуусун саамай үлүк, хоту сытар, ыраах нэһилиэгэ. Боотулууну унуордаан тийэбин. Кырдык, урут суола-иһэ суох, быстар мөлтөх эбит буоллабына, кэлин онотуллан айанырыы тэтирдэ. Ол да буоллар билигин даҕаны күһүн-саас кыратык харгыстаныан сөп. Ол өйдөнөр,

өрөспүүбүлүкэбэ барытыгар да баар көстүү буоллаба.

— Оскуоны ханна үөрэнэн бүтэрбиккиний?

— Оскуоланы эмиз төрөөбүт Сургуулуктар бүтэрбитим. Араас кэмнэ кылааспыт оҕотун ахсаана халбанныы сыйдыбыта эрэри, 2005 сыллаахха, бүтэрэбит саҕана, 12 буолбуппут.

— Билигин АПРОСАҕа үлэли сыйдыабын. Оттон оскуолаба үөрэнэр кэмнэргэр үлэлиир хампаанньа туһунан тугу эмэ истэрин дуо? Туох өйдөбүллээх этигиний?

— Оо, суох буоллаба дии. Туох

улахан өйдөбүлэ кэллээбэй? Арай, биһиргэ эмэ талэбиисэргэ-араадыыаба кэлсээтэхтэринэ истэрим, хаһыакка-сурунаалга көрөн аһарарым. АПРОСА туһунан улахан тугу даҕаны билбэтэтим. Көһнөрү алмаас хостуур хампаанньа баар диэн эрэ өйдөбүллээбим. Онно үлэлиэм эбэтэр үлэбэ киһирэм диэн түүһээн да батталпат буоларым.

— Оттон оскуолаба үөрэнэ сылдьан туох идэлээх үлэһит буолуоххун баҕарар этигиний?

— Чолпу бу диэн туох идэлээх буолуоххун баҕарарбын, эмиз үгүс оҕо, кылааһынныгым курдук, билбэт этим. Ол гынан баран үөрэнэр кэмнэр тэхиниичэскэй биридимизтэргэ, ол иһигэр математикаба уонна геометрияба, үчүгүйдик үөрэммитим. Ити биридимизтэри атыттартан ордорорум да диэххэ сөп. Баҕар ол да иһин буолуо, идэбин инженернэй-тэхиниичэскэй зйгэни кытта сибээстэхпин баҕарарым.

— Оскуолабын бүтэрэн баран ол баҕа санаабын толордобуҥ. Ханнык үөрэххэ туттарсан киһирбиккиний?

— Оскуолабын бүтэрэн баран Максим Кирович Аммосов аатынан Саха судаарыстыбаннай университетин Миһиринэйдээҕи салаатыгар — Миһиринэйдээҕи политехнической үнүстүүкэ — экссэмэни аһан киһирбитим.

— Киһи үөрэх кыһаларыгар, Дьокуускайга туттарсар санаан суоҕа дуо? Того ала-чуо Миһиринэй куоракка барбыккыны?

— Киһи үөрэх кыһаларыгар барар туһунан толкуйдаабытабым

даҕаны. Оттон Дьокуускай барыйаан быһыытынан баара эрэри, Миһиринэйин талбытым. Того диэтэххэ, оччолорго улахан убайым онно оҕороро, үлэли-хамсыы сыйдыара. Кыра убайым эмиз Миһиринэйгэ үөрэнэрэ. Онон ийэм “убайдарым баар сирдэригэр барыан, онно үөрэнэн этэ” диэн сүбэлээн, МПТИга туттарсыбытым. Убайдарым даҕаны дойдутарыгар өрөбүллэргэ-уопускаба кэллэхтэринэ мэлдьи “Миһиринэйгэ кэлэн үөрэнээр. Миһиринэй дьобус, бэрт култууралаах нэһилиэннээлээх, толору хааччылылаах үчүгэй куорат” диэн ыныраллара.

— МПТИ-га киһирэн туох идэни баһылаабыккыны?

— “Сиртэн хостонор туһалаах баайы байыты” диэн салааба үөрэммитим.

хаһан да хойутаабат, барыта кэмнэргэ кэлэ турар. Оттон билигин кэмнэ ол кырата суох орууллаах.

Үсүһүнэн, хампаанньабыт толору социальнай бекытынан хааччылар. Араас хайысхалаах социальнай көмөнү оҕорор. Онон биһиги, АПРОСА үлэһиттэрэ, сарсынтыбытыгар эрэллээхпит.

— Баахтан төһө кэм устата салҕанарый?

— Үлэ кэмэйттэн, дьыл кэмиттэн көрөн кыратык халбанныан, уларытыан сөп. Онон чолпу бачча күн сыйдыабын дириимтабыллыбат. Холобур, сайынын үлэ элбээр 3 нэдиэлэ сыйдыабыт, 10-ча күн өрүүбүт. Оттон кыһынын үлэ арыый аҕыйабар уонча күн үлэлиэххэ, сүүрбэччэ күн өрүүххэ сөп.

— Баахтанан сылдьан үлэлииргин

Онон бэһис кууруһу бүтэрэбэр хайа байытар инженерэ буолбутум.

— Быраактыкаларын ханна барбыккыны?

— Бастагы быраактыбатын үһүс кууруска сылдьан барбытым. Мин онно Айхал бөһүөлэгэр АПРОСА 8-с нүөмэрдээх баабырыкатыгар түбэһэн сыйдыбытым, грохотык быһыытынан үлэлээбитим. Ол кэинэ төрдүс кууруска тахсан баран, Удачнай куоракка 12 нүөмэрдээх баабырыкаба быраактыкаламматым. Носуос установкатын массыныһа этим.

— Онно сылдьан үөрэхпин

ыарыртабын дуо? Төһө үчүгэй дии саныгыны?

— Биллэн турар, аан бастаан саҕалыырбар, баахтаба кэлэрбэр дьизтэн-уоттан үһүн, өр кэмнэ тэйэр уустук курдуга. Онтон кэлин сыйыа-бааһа үөрэннэбим дии. Кэргэннээх, оҕолордоох буолан дьоммун ахтабын. Кинилэр даҕаны миһигин ахталлар, хаһан кэлэрбин күүтэллэр, күннэрин-дьылларын аагаллар. Ол эрэри үлэлиир сирбигэр туох барыта баар, бары өттүнэн толору хааччылылаах буолан, киһи баахтаба холкутук үлэлиэн сөп. Бу саас өссө 4G сибээһи

бүтэрдэхпинэ АПРОСА-ба үлэли киһирэм дии саныгыны дуо?

— Бастагы-иккис куурустарга ханна үлэли барарбын бу диэн быһаарыммакка сыйдыбытым. Бэл, тугу үлэлиэхтээбим да туһунан улахан өйдөбүлүм суоҕа диэххэ сөп. Того диэтэххэ, ханнык да үөрэххэ иккис кууруска диэри, сүрүннээн, түөрүйэни эрэ үөрэтэр буоллахтара. Онтон үһүс-төрдүс куурустарга АПРОСА баабырыкыларыгар быраактыкаланан,

үөрэбим тугу кытта ситимнээбим бу диэн илэ харахпынан көрөн баран, идэбин дьэ ис хаан сөбүлээбитим, сөпкө талбылпын итэбэйбитим, бүтэрдэхпинэ хайаан даҕаны манна үлэли кэлэр эбиһин диэн быһаарыммытым. Ити икки быраактыка мин олохтор, идэбин таһарбар улахан суопталлаах уонна туһалаах тирэх буолбуттара. Уопсайынан, быраактыкаба сылдьан билэр-көрөр, үлэлиир баҕамуһугубута, идэбэр интэриэс үөскээбитэ.

— Айгал, эн АПРОСА-ба үлэлээбитиг быһып онус сыла буолла. Тугун иһин бу хампаанньаба үлэбэ киһирбиккиний? Дьинэр, Миһиринэйгэ уонна ити энгэр АПРОСАтан атын хампаанньалар эмиз бааллар эбэтэр.

— Бастатан туран, АПРОСА аан дойдуга алмааһы хостуур биһир саамай улахан уонна биллэр хампаанньа. Онон АПРОСАҕа үлэли киһирэр — улахан эппиэттэн, чизэ. Мин манньк улахан, аан дойду таһымнаах хампаанньаба үлэлиирбинэн киэн туттабын.

Иккһинэн, АПРОСА үлэһиттэрэ үчүгэй хамнастаахтар. Хамнаспыт

киһирбиттэрэ. Онон кэргэммин, оҕолорбун кытта күннэте үчүгэй хаачыстыбалаах бийдийэ сибээһинэн билээ олоробун. Олох аттыбар баар курдуктар. Киһи суохтаабат.

— Иллэн кэмнэр туһунан дьарыктанабыны?

— Иллэн биризмэтэ да суох курдук буолабын. Чааһынай дьизэ олорор буоламмыт үлэбит-хамнаспыт хаһан да булпат. Оннук буолуохтаах даҕаны. Онон баахта быһыгар дьизбэр үлэлибин, тугу эрэ ситэрэбин-хотобун, оноробун уонна ол быһыгар күһүн-саас куска, балыкка сыйдыабын. Оннук арадьыабын уонна сынныанабын.

— Айгал, үөрэхтэрин бүтэрээри, идэлэрин талаары сыйдыар ыччакка тугу сүбэлээн этэй?

— Киһи кэлин “сыһа идэни баһылаабыппын, атын үөрэххэ киһирэн хаалбыппын” диэн кэмсиммэтин курдук эрдэттан быһаарынаахтаах, ырытан-ыраналаан көрүүхтээх эбит. Саамай сүрүнэ киһи куттана, толлуу суохтаах, баҕа санаатын толорорго күүһүн-дүүлүүрүн барытын түмэн иннин диэки баран иһиэхтээх дии саныбын. Мин оннообор Сургуулук курдук түңкэтэх, чизски сиртэн кэлэн аан дойду таһымнаах тэрилтэбэ үлэли сыйдыабын. Онтон букатын кэмсиммэппин, астынабын эрэ. Саха сатаабатаба, кыайбатаба суох. Онон сөптөөх идэни талык, АПРОСАҕа кэлэн үлэлээн!

— Кэпсээнин иһин махтаһ!

Альберт КАПРЫНОВ.

— БИЧЧАТ ПОЛИТИКАТА —

Спиридон Иустинов: “Үлэни батыһыахха наада”

Билигин Саха сириг кизг алаастарыгар, үүнүүлээх сыһыларыгар от үлэтэ үгүннээн турар. Саха дьоно барахсаттар хаһаайыстыбанан, аймагынан от күүстээх үлэтигэр туруналлар, кыһынны опохторун-дьаһахтарын оностоллор. Чурапчы улуунун, Болтоно нэһилиэгин чугаһыгар ууга өттүнэн нэлэһийэн сытар алааска айанныыт эрэ барыта хараба хатанар. Сорох сиригэн бугуллар кэчигирэспиттэрин, арыт дьон көхтөөхтүк үлэли-хамсыы сылдьарын, хас эмэ кэбиһилээх от турбутун астына көрөн аһааччыбыт. Быйыл бу алааска эдэр пиэрмэр оттуу сылдьарын истэн, мизстэтигэр тийдим. “Беларусь” тыраахтар улахан хотуура алаас сымнабас уһун отун кизг сиригэн сирилэтэн, биер тэнник тэлгэтэр. Өнүрүк куйааска үлэ күөстүү оргуйар.

“Эрэл” бааһынай хаһаайыстыба салайааччыта Спиридон Иустинов 24 сааһыгар сылдьар. Тыраахтар күлүгэр опорон, эдэр пиэрмэртэн үлэтин-хамнаһын, туох былааннаабын ыйыталаастым.

— Спиридон, тыа хаһаайыстыбатын үлэтигэр, бука, оёо эрдэххиттэн сыстабаһын буолуо...

— Эбэлээх эһэбэр улааппытым. Киһини өйдөөхтүгүн хотонноохтум. Ол эрэри сүөһүгэ чугаһабатым, хотонно сылдьыбатабым. Ньирэйи да көрдөөн түбүгүрбэт этим. Арай тизхиныкэбэ сыстабаспын, үһүс кылаастан оттуубун. Оскуолаба үөрэнэр кэммэр устуордунан дьарыктаммытым. Абылх үөрэнээччилээх оскуола буолан, устуорт көрүгэр барытыгар кэриэтэ кыттарым. Аармыйаба Владивостокка муора флотугар сулууспалаабытым. Дойдубар тийдэхпинэ тугу тыһааһын сыта-тура толкуйдуурум. Араас үөрэби, идэни сыһамайдаан көрбүтүм да, биергэ да санаам сыппатаба. Дойдубар кэлэн, суоллар үөрэбэр үөрэммитим. Онтон бааһынай хаһаайыстыба тэринэргэ эти кирибитэ. Бу эйгэбэ кэлиэхпиттэн бизс сыл ааһа охсубут эбит.

Нэһилиэгим дьаһалтатын исписэлиһэ Иван Попов тыа хаһаайыстыбатын бырагыраамаларын сырдатан, ити эйгэ туһунан кизник кэпсэтэн барбыппыт. Ыраата барбакка, бэйэ сиригэр-уотугар, дьонум таһыгар урбаанныыт аатын илан, “табыллыбатабына да, туох буолуой?” диэн “Саһалааччы пиэрмэр” бырагыраамаба грант ылар туһуттан оттан барбытым. Дэриэбинэбиттэн

сорох уолаттар хаһыс да сылларын кыттан эрэллэр этэ. Онтон туох баһарар буолуон сөбүн билэрим. Ол эрэри сүтэрэрим туох да суох буоллаба.

— Туохха тирэнэн куонкурууска хапсыбыккыный?

— Дьаһалта сүөһү атылыбыр дьону кытта булуһунанаран, сорох бырыһыанын уйунан, бизс сүөһүнү атыласпытим. Онтон тирэбирэн, саас суол сабыллаары турдабына куоракка кириэн, тыа хаһаайыстыбатын министри эристи батигэр бырайыактын көмүскээбитим. Түмүгүн биер ый буолан баран биллэрбиттэрэ. Чурапчы улууттан 30-ча киһи гранна хапсыбыппыт. Саамай эдэрдэрэ мин этим. 19 саастаабым, Онтон 1 мөл. 500 солк гранна эбии бэйэм укпут харчыбын кытта уопсайа 1 мөл. 690 солк үбү ылбытым.

— Үлэбин туохтан саһалаабыккыный?

— Куонкурус түмүгүн кэтэһэр кэммэр Болтоно Кындап диэн учаастагар 70 гектар сир уларсыбытым. Эбии 20-ча сүөһүнү атыласпытим. Онтон күһүнгүттэн үлэлирдии бэлэмнэнэн, оттообутум. Оччолорго бэйэм тизхиныкэм суох буолан, дьонум тизхиныкэтин туһаммытым. Сыл таһар оппун булбутум. Бастагы сылбар сүөһүлэрбин дьонум, ыалларым хотоннорунан — үс сиригэн туруорбутум. Урукку өттүгэр хотон үлэтигэр сыстыбатах киһи бастаан утаа улаханник ыарыһаппытым.

Сарсыарда эрдэ туран, хас эмэ сиригэн сүөһү көрөн, кизгэ хойут утуйан, биер да өрөбүлэ суох сылдьан, олус сылабытым. Иккис сылбар тохтогон кэбиһилэһин баһарталаабытым да, дуоһабардаах буоллабым. Үс сыл үлэлээтэххэ, бэйэ бас билиитигэр кириэхтээбэ. Салгыы сайылык болпуруоһа турбута.

Оболорго анаан тутуллубут сайынны бааза иччитэх турарын ылбытым. Сайын устата ынах ыаһына, сарсыарда аайы үүт туттарыта, ходоһаба барыы... Түбүк элбэх буоллаба. Куораттаабы дьонум илии-атах буолан абыраабытара Үксүн эдьийбинин (аһам балта) — Мотрена Ивановнаһын — саба тутарбыт. Билигин ол сайылыкка 30 ыанар ынах турар. Ийэм, эдьийим, балтыларым илии-атах буола сылдьаллар. Түөрт ынах ыыр аппаратаахпыт. Эрдэтээби хаһаайынтан хаалбыт үүт сойутар тэриллээхпит.

— Бу сылдьар эйгэбиттэн астынабын дуо? Үлэни ыарахана диэн тулуй?

— Киһи элбэби эргитэ саныыр. Арыт атын эйгэбэ барытаһаһын баһарталыбын, бу үлэттэн сөп буолбут курдук санаа кириэр. Ол эрэри салгыы тугу тынар, туох сананы саһалыыр болпуруос күөрэйэриттэн “үчүгэй сиргэ сылдьабын” диэн уоскутунабын. Аймагынан тутуһар үчүгэй. Саамай куһабаһа — биер да күн өрөбүл диэн суох. Онуоха үлэһиттэри тутан, баһаһыаннаатан таһыахха сөп. Аймахтартан буолбакка, туора дьону ыһаахха наада. Үлэһити булунар, дьэлиир болпуруоһу толкуйдуу сылдьабын.

— Хамнас чааһа хайдаһый?

— Үүт харчыта сайынын ый аайы кыраапык быһыытынан түһэр. Күһүнүн тыа хаһаайыстыбатын кэпэрэтиибигэр идэһэбэ анаан туттарбыт сүөһүбүт харчыта кыс устата иккитэ түһэр. Онтон бүтэр. Ол иһин суоттуоххун-учоттуоххун наада. Атын эбии дохуот кириэр саһааны толкуйдааһын. Дэриэбинэбэ быһы-хайаһас син биер көстөр.

— Сүөһүттэн ылар бордодууксууһаны бэйэбит хото аһыы олордоххут буолуо.

— Эти бэйэбит эрэ киһини туһанабыт. Оттон үүт, сүөгэй, арыы, күөрчэх чааһыгар улууспутугар “Чурапчы” кэпэрэтиип баар буолан, атылаһан аһыырбыт табыгастаах. Былыргылы астаһынтан тэйбит курдуктук.

— Бу эйгэни тутуспатабын буоллар, ханна барыан этэй?

— Син биер үлэтэ, дьарыга суох сылдьыбат буоллабым. Дьинэр, аармыйаба салгыы хантарааһынан үлэли халлар баһа баара. Киһи сулууспалаан да үлэлээн-хамсаан, үүнэн-сайдан сылдьыан сөп. Дойдубар сылдьа түһэн баран, төннөр эбэтэр куоракка кириэр баһалаабым да, дьонум ону сэнээрбэтэхтэрэ. Онтон баһаһыаннаһа уларыһан, төрүт дьарыкпынан үлэли-хамсыы сылдьабын.

— Оттооһун хайдаһый? Туох кыһалба баарый?

— Бу Мараһаайы алааһыгар дьон сириг уларсан оттуубун. 4-5 тыраахтар тэнигэн үлэлиир. Тизхиныкэ баар. Бу эргин үүнүү куһабаһа суох. Этинэн-арыһан төлөһүөхтэхпин. Сирбит үксэ Кындап эргин баар. Онтон быйыл үүнүү мөлөһүөр. Аһына ыһан кэбистэ. Сир эбии уларсан, быйыл 50-ча оту хайаан даһаны булуохпун наада. Атын нэһиликтэргэ холооттоххо, өн соһус сирдээхпит. Онтон атылаһа эһин саһаабат инибин диэн эрэллээхпин.

Кэлин алаастар уулаһа кэнээн, ходоһа сирэ кыараан иһэр. Кэтээн көрдөххө, айылба уларыһан, сир ирэн эрэр курдук. Дикитэ диэн, сыыр үрдүүр эбит. Оттуурга тыһын болпуруос — тизхиныкэ уһаһа бэйэ туруга. Кыһас сайынна оттоон-маһаан, бэйэ аһын-үөлүн аһаан опорор үчүгэй бөбө буоллаба.

— Дьэ кэргэннигиз кэлсээ эрэ.

— Чурапчы киһини кыһынынын ыал буолбуттук. Түөрттэх уонна иккитэх кыргыттардаахпыт. Кэргэним сүөһүгэ ончу сыстабаһа суох. Кырабыт үһүн туоплаһына, үлэ көрдөнүбэ. Хаһаайыстыбабыттан чугас дьэ туттубутум. Агрокластерынан аһаммыт уһаһылааһын эрэри, үөскээбит түөлбөбиттэн сыһарыһаһын баһарталаабым.

— Билигин кизгэ дэриэбинэ олоһо туһунан үчүгэйи?

— Миһигин биер үксүн булт тутар. Дэриэбинэбэ уол оёо, эр киһиэхэ онтон ордук туох да суох. Биердэ эмэ нэһиликэ күрэхтэһиитигэр, хэнсиргэ, суботунньуктарга кыттан ылабын. Улуус киһиттэн чугаспыт, федеральнай суол кытытыгар олорорбут табыгастаах. Киһи наадатыгар кэлэригэр-барарыгар кыһалһаны билбэт. Уонна олох-дьаһах да судургу.

— Социальнай ситимтэн үлэбэр тугу туһанабын?

— Өрөмүөн үлэтэ “Ютуба” суох саһаммат. Тизхиныкэ алдьаһаһына, уопуттаах биер эмэ тыраһтарыһтан ыйыталаһан, эбэтэр интэринизити көрөн, кыһалһаны быһаарабын. 100 бырыһыан да буолбатар, киһи туһанара элбэх. Соһуруу дойду пиэрмэрдэрин үлэтэ-хамнаһа биһигиттэн уратылааба биллэр.

— Аныгы үйэбэ барыта харчыга кэлэн иһнэр. Харчыны экирэтэр наада дуу, суох дуу?

— Харчыга харангар урут даһаны билигин даһаны үтөнү көрдөрбөт. Аһара да байбакка, дьон сиэринэн ортотук олорбут ордук ини. Дэриэбинэбэ киһи кыра да харчыга куһабаһа суох олорор.

— Дьонун тугу сүбэлиллэрий? Туох былаан баарый?

— Ийэм: “Саамай сүрүнэ, доруобуйаһын көрүн. Биердэ эмэ сынһанары бил”, — диер. Үйэ хааһыһынан “туох эмэ сананы толкуйдаабыт киһи” диэн санаа батарбат. Барытыгар харса суох түһүнэн иһиэххэ, сыстабас буолуохха наада быһыылаах. Себүтэр соһус салгы иһтэр баһалааһын.

— Бэйэ саастыһаахтаргар тугу сүбэлиһ, баһарыан этэй?

— Билигин ыччат үксэ куорат эргин талаһар. Биллэн турар, ким тугу быһаарыһара, талаһа — бэйэтин көнүлэ. Ол эрэри ханна даһаны үлэни баһыһаахха наада. Тыа хаһаайыстыбатын чааһыгар эттэххэ, судаарыстыба тыа хаһаайыстыбатын баһааччы өйүүр. Киһи үлэлиригэр-хамсыырыгар усулуобуйа баар. Барыта бэйэбиттэн тутулуктаах. Арыһыны атас-дотор оностубаппын. Куһаһан дьаллык туһунан санаабат туһугар иллэнсийбэккэ, үлэлээх, дьарыктаах буолуохха наада.

Оксана ЖИРКОВА кэпсэттэ.

ЮРИСТ, СУРУЙААЧЧЫ-МИХАИЛ ПОПОВ

Саха уус — уран литэрэтиирэтигэр талааннаах суруйааччы Дмитрий Таас аан бастакынан детектив жанрыгар суруйбут “Кыһыл көмүс хоруоп” айымньытын элбэх көлүөнэ аабааччы сөбүлээн аахпыт. Кини кэнниттэн биһиги биир дойдулаахпыт, Чурапчыга уһун кэмнэ судьуйанан үлэлээбит Михаил Попов “Бытыылкалаах харчы” “детективнэй сэхэнэ,” “Кыһыл көмүс биһилэх” кэпсээнэ ааспыт үйэ сэттэ уонус сылларыгар “Хотугу сулус” сурунаалга бэчээттэнэн тахсан, сэнээрини ылбытара, литэрэтиирэ эйгэтигэр сана сүүрэн быһыытынан, детектив көрүнэр анаан суруйар суруйааччы быһыытынан Михаил Попову сыаналаабытара.

Барыта. Эдьигээн оройуонугар 1949 сыллаахха диэри араас үлэлэргэ-буһаалтырын, бырадааһынан, сэбиэт сэкиретээринэн үлэлээбит. Ити сыл Дьокуускайга юридической оскуолаҕа үөрэнэ киирбитэ уонна 1951 сыллаахха бүтэрэн, юрист буолан, Абый оройуонугар ананан үлэтин саҕалаабыта. Абыйга 6 сыл судьуйанан үлэлээн баран, 1958-1959 сылларга Саха АССР Верховнай Суутугар консультантынан үлэлээбитэ. Үлэли сылдьан, Иркутскайдаагы Судаарыстыбаннай университет юридической факультетыгар катэктэн үөрэнэн, 1964 сыллаахха ситиһиллээхтик бүтэрбитэ. 1959-1960 сылларга Уус Маайа, Амма оройуоннарыгар норуодунай судьуйанан талыллан үлэли сылдьыбыта. 1965 сыллаахха төрөөбүт дойдутугар Чурапчыга норуодунай судьуйанан быыбардаммыта уонна бу үлэтигэр олохун тилэх күнүгэр диэри, 1979 сыллаахха диэри үлэлээбитэ.

Барыта 28 сыл устата талан, сөбүлээн ылбыт идэтинэн, норуодунай судьуйанан үлэлээбитэ. Чурапчыга нарсуука сана дьиэни туттарбыта. Михаил Данилович “Үлэбэ килбизин иһин”, “В.И. Ленин төрөөбүтэ 100 сылынан Килбизиннээх үлэтин иһин” мэтээллэринэн наҕараадаламмыта, элбэх Бочуотунай грамоталарынан үтүө суобастаах үлэтэ бэлиэтэммитэ.

Михаил Данилович түбүктээх үлэтин таһынан, үлэлээбит оройуоннарын уопастыбаннай олоһор актыыбынайдык кыттар. Сизэр-майгы тиэмэтигэр хаһыаттарга ыстатыйалары, очеркалары суруйара. 1970 сыллаахха ССРС суруналыстарын сойууһун чилиэтинэн киирбитэ. Айар үлэбэ аан бастаан хоһооннору суруйан киирбитэ. Салгыы оболорго аналлаах остуоруйалары, араас көрдөөх түбэлтэлэри суруйбута, тылбааһынан утумнаахтык дьарыктаммыта. Бастакы кинигэтэ “Дьол-соргу туһугар” 1970 сыллаахха бэчээттэнэн тахсыбыта.

Кинигэ гражданскай уонна Аба дойду сэриитин кыттыылаахтара, Ленин уордьанын кавалера Е.Г. Куличкин туһунан. Оболорго анаан “Уоттаах чыычаах”, “Хоохулла уонна Бээбэккэн” диэн кинигэлэрэ утуу-сууу бэчээттэммиттэрэ. “Кыһыл көмүс биһилэх”, “Бытыылкалаах харчы”, “Түрүлүн” айымньылар туһунан кинигээн тахсыбытара. П.М. Решетников аатынан Чурапчытаагы норуодунай тыяатыр сценатыгар “Маҕаһыһына” диэн сатирической сценката, “Күлүк сырдыкка сүтэр” пьесата туруоруллубуттара. Чурапчы оройуонугар эдэр айар талааннар түмсүүлэрин салайан үлэлэппитэ. 2013 сыллаахха суруйааччы Павел Федоров — Сомоҕо хомуйан “Бытыылкалаах харчы” сэхэнин “Бичик” кинигэ кыһатыгар “Быһылаан” серияба бэчээттэппитэ. Аан тылыгар Павел Петрович манньк бэлиэтээн суруйбут: “Бу айымньылар суруллубуттара төһө да ырааттар, билинги олохтот оччотооһу кэмтэн таһыччы атын да буоллар, Михаил Попов суруйбут сэхэниэрэ, кэпсээнэрэ, очеркалара эдэр дьону сыһа — халты туттуммакка, олохторугар көнө суолу тутуһалларын туһугар элбэххэ үөрэтэр, өйдөтөр, сүбэлиир-амалыйар буоланнар, күн бүгүн да суопталарын сүтэрбэккэ кэллэхтэрэ”.

Наталья ЗАХАРОВА.

— УЛУУ КЫАЙЫ 75 СЫЛЫГАР —

Эһэбит көмүс уңуобар төрөөбүт алааһын буорун уурдубут

Быйыл, Улуу Кыайы 75 сылыгар, биһиги аймах Кыайыны уһансыбыт күндү киһибит, эһэбит Белолубскай Ксенофонт Титович көмүс уңуобун булан, төрөөбүт төрүт буорун илдьэн уурдубут, ээбит Мотрена Дмитриевна Захарова сырдык кэриэһин толордубут. Докумуонунан сирдэтэн, эһэбит Германияба, Илинни Пруссияба көмүс уңуоба кистэнэн сытар диэн билэр этибит. Кини 1914 с. Чурапчы оройуонугар, Арыылаах нэһилиэгэр төрөөбүт. Сэрии иннинэ райпога ыскаппат сабыдассыйанан үлэлээбит. Дьокуускай куоракка байыаннай оскуоланы бүтэрэн, ис дьыала отделыгар сотруднигынан үлэлээбит. Ворошиловскай стрелок нуорматын толорбут. 1942 с. сэриигэ барарыгар эбэм Мотрена Дмитриевна икки саастаах уол оболоох хаалбыт. Ол, мин аҕам Борис Ксенофонович Белолубскай, кини быйыл 80 сааһын туолла. Ити кэмнэ өссө эбэм иккис оботун ыарахан эбит. Онон эһэбит барахсан уоттаах сэрии толоонугар сылдьан, кыыс оболоммутун истэн наһаа үөрбүт уонна хайаан да Виктория диэн ааттаар диэн суруйбут. Кыайы иһин дьулуурдаах байыас суруга буолла. Виктория Ксенофоновна 70 сааһын ааһан баран, ыарахан ыарыыттан суох буолбута. Кини үс оҕо тапталлаах ийэтэ, элбэх сизэн күндү эбэтэ буолбута. Эбэм Мотрена Дмитриевна барахсан икки сыл буолан баран «хара суругу» тулпут. Аас-туор, аччык, сырдыктаах харананы ыпсаран үлэлиир ыарахан кэмнэ, икки оболоох эдэр дьахтарга, иһигэр тапталлаах доборун эрэ кэтэһэр киһиэхэ, бу хайдахтаах ыар сурук буолуой?! Эһэбит Ксенофонт Титович Илинни

Пруссияба кыргыһы хонуутугар 1944 сыллаахха дьоруойдуу охтубут. Кини 56 стрелковай полка, стрелковай взводун хамандыырын көмөлөөнчүтэ эбит. Оттон 1969 сыллаахха кэргэнигэр уонна уолугар эһэбит Аба дойду 2 истиэпэннээх уордьанын туттарбытара. Ээбит барахсан баара-суоҕа 23 сааһыгар икки оболоох оҕоһо хаалбыт. Туох-баар тапталын, кыһамньытын бүүс-бүтүннүү оболоругар, сизэнэригэр, чугас дьонугар анаабыта. Уоллаах кыһын дьонун дьон онортоон, элбэх сизэн тапталын ылбыта. Быйыл балтыбыт Лия Афанасьевна туох баар сыратын ууран, элбэх докумуону хасыһан, эһэтин көмүс уңуоба Калининградскай уобалас Краснознаменскай оройуонугар Победино баһуөлэккэ саллааттар бырааттыы көмүс уңуохтара көтөбүллүбүт сиригэр кистэммитин булбута. Онон, Улуу Кыайы 75 үбүлүйдээх сылынан, эһэбит төрөөбүт төрүт буорун илдьэ, Калининград куоракка аҕабыт Борис Ксенофонович, сизэнэр уонна хос сизэнэр, мин уолбунаан Альбертынын, кэс тылбытын этэ барбыппыт. Калининград куоракка суоҕа суох сүппүт Саха сириттэн сылдьар саллааттары көрдүүр, үтүө дьыаланан дьарыктанар биир дойдулаахтарбыт Владимир Прокопьевич Окоемов уонна Любовь Владимировна Афанасьева көрсөн, эһэбит сытар бөһүөлэргэ арыаллаан сырытыннардылар. Бөһүөлэккэ киирээти кытта, саллааттар көмүс уңуохтара көтөбүллүбүт сирэ баар. Онон күндү киһибит аата мемориальнай дуоскаба көмүс буукубанан суруллубут. Эһэбит барахсан, эдэркээн сааһыгар төрөөбүт алааһыттан тэйэн, кый ыраах

сылдьан, Ийэ дойдутун хара дьайдаах хааннаах талабырдытартан көмүскүүр туһугар олохун толук бизэбитин санаан, улаханньк уйадыдыбыт. Хорсун буйун көмүс уңуоба хараллыбытын бэйэбит уу харахпытынан көрөн наһаа долгуйдубут, харааһынныбыт. Мустубут дьонно эһэм туһунан сырдатан, кинилиин көстүбүт ситиминэн ханнык эрэ кэмнэ кэпсэтэн ылбыт курдук сананан, төрөөбүт буорун ордуу кутан, тыыннаах сибээки дьөрбөтүн ууран, ээбит кэриэһин, аҕабыт баҕа санаатын толорон, хайдах эрэ дууһалыын чэлчээтибит. Түгэнинэн туһунан сырдаттахха, Владимир Прокопьевич элбэх докумуону, архыыбы хаһыспыт. Кини этэринэн, анаардас Калининградскай уобаласка 2000 кэринэ киһи Саха сириттэн сэриилэспит. Булбут саллааттарын испиһэгин улуус аайы ытталлар эбит. «Улахан баҕа санаабыт диэн — манна кэлэн дьоруойдуу охтубут саха ньыргун уолаттарын туһунан кинигэ таһаарыа этибит», — диэтэ. Түмүкэр, Белолубскайдар уонна Пермьяковтар ааттарыттан Владимир Прокопьевичка уонна Любовь Владимировнага улахан махталбытын тиздэбит, сүһүөхтээх бэйэбит сүгүрүйэбит, хоолдуктаах бэйэбит хонкуйабыт. Дьон-сэргэ туһугар онорор үтүө дьыалабыт ситиһиһилэнэ турдун. Биһиги күндү дьоммут, аҕаларбыт, эһэлэрбит, убайдарбыт уоттаах сэриигэ дьоруойдуу охтубут быһыыларын сизэнэрэ, хос сизэнэрэ хаһан да умнуохтара суоҕа! Ким да умнуллубат, туох да умнуллубат!

Вера БЕЛОЛЮБСКАЯ,
Калининград.

— АХТАН - САНААН —

Ол 50 сыллаабыта...

Сааһырдахха, күн-дьыл ааһара сүрдээх турган эбит. Олорбут олоххун, сылдыбыт, үлэлээбит кэмнэргин эргитэ көрөрүн, ахтан-санаан ааһарын элбиир.

Быйыл мин Дьоккуускайдаагы киномеханиктар училищеларын (ГПТУ-7) бүтэрбитим орубуна 50 сылын туолла. Оскуола кэнниттэн дойдубар Кытаанахха, Алаас 363 ферматыгар икки сыл борооску кэрүүтүгэр үлэлээбитим. Бөдөнсүбүт "Субуруускай" сопхуос саҥатэриллэбит этэ. Сопхуос дириэктэринэн В.Х.Жебсаин. Кытаанахтаагы отделение управляющейанан А.Е. Макаров үлэтиллэрэ. Борооскулары үчүгүйдик көрөн, оройуонна ыгырыы таһаарбытара "Сана олох" хаһыакка бачээтэммитэ. Н.Д. Барашков араадыһа санабын устан, бүтүн өрөспүүбүлүкэ тийэ истибитэ.

1969с үлэһит буола охсон, огдообо ийэбин иитэри, үөрэнэр санаалаах оройуонна кириэн, киносеть дириэктэра Василий Дмитриевич Макаровтан мэктиэ суругу ылан, Дьоккуускай куоракка киинэ үөрбэр үөрэнэ кирибитим. Оччолорго 40 сыл анараа өттүгэр саната суох киинэни көрдөрөр киномеханиктары бэлэмниир уон истээччилээх куурус аһыллыбыт эбит. Дьэ, онтон сайдан, биһиги үөрэнэр кэмнэрибитигэр, ГПТУ-7 диэн ааттаах киномеханиктар училищелара буолбут. Бу дьон сынныаланым тэрийэр, киинэлэриүөрдэр-көтүгэрүчүгэй идэлээх үлэһиттэри бэлэмнээн таһаарыт кыһа буолар. Мин үөрэнэ кириэрбэр 218 оҕо докумуонун туттарбытыттан, 120 оҕону ыларга күһэллэбиттэрэ. Бүтэрдэххинэ, киномеханик докумуонун ылабын, үчүгүйдик бүтэрдэххинэ, 1 категориялаах киномеханик буолабын, өрөмүөн маастара, тэрилтэни салайар быраактар бэриллэллэр.

1970с. сайын үөрэн-көтөн, үлэтир былааннаах, күнүү сырддык санаалаах, ыраас дууһалаах эдэр ол төрөөбүт Чурапчыбар үөрэхпин үтэрэн үлэти кэлбитим. Биир ый сынныанан баран, үлэбин быһаарса, киносеть хонтуоратыгар тийибитим. Оччолорго хонтуора мас райсэбиэт

дьиэтигэр баара. Дириэктэр Василий Дмитриевич үөрэ-көтө көрүстэ, эбэрдэлээтэ. Манна сыһыаран эттэххэ, Василий Дмитриевич киномеханиктар училищеларын туйгунук үөрэнэн, 1 категорияны тута ылары ситиһэн, Бочуот киинэтигэр киллэриллэн кэлэн, киносеть дириэктэринэн үлэти олороро. Өссө муннааха үөрэхпитин бүтэрэн, сана кэлбит үлэһиттэри (Чурапчыга үөрэхпитин үһүө бүтэрэн кэлбиппит, икки атын оройуон уолаттара этилэр) биир-биир туруортаан үлэһиттэргэ билиһиннэртээтэ.

Миһигин Чурапчыга соботох көһө сылдьар Түөйэ - Бэрэ - Улахан Күөл устанокатыгар анаата. Анал танас хаатынка, тулууп биэрдиһэр. Биэс баанка киинэлээх, аппаратураалаах Түөйэ таһааран, кулууп биир хоһугар олохтоотулар. Киинэ таһаарбар учаастак көлүүр атын аныырга кэпсэтиллэр. Онон сүөлү көрөөччүлэргэ, отчут-масчыт, үлэһит дьонно киинэнэн хааччыһыга төбөм оройуон түстүм. Атынан айанаан кыһынны тоһуттар тымныыларга элбэхтик тонорум-хатарым. Электроуот суох буоллабына, ол кэмнэргэ киинэ моторунан көрдөрөрбүт. Кэнники 1976с. улахан күүрүүлээх уот кэлбитэ. Оройуонна 1968с. бастакы кэтит экраннаах киинэни култуура дьийэтин саалатыгар көрдөрүү саҥаламмыт. Түөйэ аан бастаан 1971с. кэтит экраннаах киинэни көрдөрөн саҥалаабытым. 1972с. Улахан Күөл бөһүөлэгэ сир ортото диэн кэлэн олохсуйан үлэлээбитим.

Бэриллэбит былааммын мэлдьи топорорум. Элбэхтик уһатыллыбыт киинэлэри көрдөрөрүм. Ол кэмнэргэ оройуонна кылгас болдьоххо "кассовай" диэн ааттаах киинэлэр 2-3 киинэ кэлэрэ. Кэллэбинэ, улахан киноустановкаларга кестеллэрэ, былдьаһыкка сылдыара. Кассовай киинэлэри кыра учаастактарга бизрбэт этилэр. Ол иһин Сылантан эбэтэр Кытаанахтан киинэ кестөн бүтэрин кэтээн туран ылан, Бэрэ эбэтэр

Улахан Күөлгэ аҕалан, киһэ 10ч. көрдөрөрүм. Маны ол саҥанаагы оболор билигин үчүгүйдик саныыллар. Аны кэпсэтии быһыһынан бу киинэбин сарсынны күнүгэр сарсыарда 10-11ч. Чурапчыга баар оноруохтаахпын. Ол иһин Арыылаахтан Чурапчыга барар автобуска киинэбин үрүсээххэ сүгэн, Улахан Күөлтэн арахсыы суолга диэри 2 км сатыы кириэн, автобуһунан Чурапчыга киллэрэн туттарарым. Кэлин ити ньыманы оройуон үрдүнэн туттар буолбуттара. Былааннарын толорбот киномеханиктарга Былатыан курдук "Былатыаннаан кэбиһизэхитин", - диэн холобурга туттар буолаллара.

Сүөлү үлэһиттэрин киинэни көрдөрүүгэ үчүгүйдик (бэриллэбит былааммын) хааччыан, оройуоннаагы социалистическай куоталаһыга кыра киноустановкаларга 1978-1979с. кыайылаабынан буолан, оройуон передовиктарын сүлүгүгэр сылдыбытым. Коммунистическай үлэ удаарынныга буолбутум. Саҥа тэриллэбит "Чурапчы" сопхуос дириэктэра И.Н. Аммосов илии баттааһынаах Бочуотунай грамотанан наҕараадалааммыт. Оройуон, өрөспүүбүлүкэ, РСФСР махтал суруктарынан, вымпелларынан, Бочуотунай грамоталарынан эмиз наҕараадалааммыт. Бу көһө сылдыар киноустановка 14 сыл устата үлэлэспитим. 1984с. киносеть дириэктэра И.Д. Егоров ыгырыһынан оройуон киинигэр "Маарыкчаан" киинэ тыйаатырга 21 сыл үлэлээбитим. Оччолорго киинэ эрэ буоллаба дии, киинэ сааланы толору көрөөччүлэр кэлэллэр. "Маарыкчаан" киинэ тыйаатырыгар күннэ түөрт оонсы көрдөрөрбүт.

Сэбизскэй тутул биризматигэр, оройуоннаагы киинэ ситимэ оройуонна Райпо кэнниттэн уу харчынан киллэрэр иккис тэрилтэ этэ.

Киинэ ситимин дириэксийэтэ үчүгүйдик үлэпээн, Бүтүн Арасыйытаагы социальная

куоталаһыга 14төгүл, өрөспүүбүлүкэ 17 төгүл, оройуонна 9 төгүл бастакы миэстэлэри, көһөрүллэ сылдыар Кыһыл Знамяны, харчынан биризмийэлэри, үрдүкү тэрилтэлэр Бочуотунай грамоталарын ылаттаабыта.

Бүтүн куоталаһыга Саха АССР-га үс сыл субуруччу бастакы миэстэни ылан, көһөрүллэ сылдыар Кыһыл Знамяны үйэ-саас тухары идэе хаалары ситиспитэ. Арасыйыа Знамятын үйэ саас хааллары соботох түбэлтэтэ буолан Саха сириг киинэтин устуоруйатыгар улуустаагы киинэ ситимин дириэксийэтэ киллэриллэбит. Онно биһиги оройуон кинофикатордарын сэмэй кылааттара эмиз баар.

Киинэ үлэһиттэра оройуон уопсастыбаннай үлэлэригэр, субуотунньуктарга өрүү көхтөөхтүк кыттарбыт. Төлөй учаастагын кытта шэфтэһии үлэтэ баара. Окко, талах, дүлбэ бэлэмнээһинигэр тиздиллэбит былааннары мэлдьи аһара толоробут. Күһүн кыстык үлэтигэр хотонно үлэлиирбит.

Окко, өрөмүөн маастара Никита Никитич Аммосов салайааччылаах бэриллэбит былааннары аһара толортоон, икки «Москвич», биир матасыкыл пуондалары ылары ситисиппит. Мин үлэлиир кэмнэрибэр тэрилтэм дириэктэраинэн Василий Дмитриевич Макаров, Василий Петрович Михайлов, Иннокентий Дмитриевич Егоров, Алексей Михайлович Слепцов, Иван Алексеевич Максимов, Афанасий Алексеевич Сивцев үчүгүйдик, чизһинэйдик, таһаарылаахтык үлэлээбиттэрэ. Киинэ ситимигэр бииргэ үлэлээбиттэриб, биир идэлээх кэллээгэлэриб өрүү иһирэхтик, бэрт истинник саныыбын.

Былатыан КУОРКУН, үлэ, устуорт, Саха сириг киинэтин бэтэрээнэ, Арасыйыа бочуоттаах кинематографиһа, Арасыйыа суруналыыстарын сойууһун чилиэнэ,

— ИНФОГРАФИКА —

Как уберечься в гололёд: советы пешеходам

Лучше надеть обувь на устойчивой плоской подошве. Каблук должен быть не выше 3-4 см. Нога должна быть хорошо зафиксирована

Переходя дорогу, не торопитесь, следите за машинами. На скользкой дороге автомобиль не сможет быстро затормозить. Упав, вы не успеете быстро подняться

Если падения не избежать, лучше не пытайтесь удержать равновесие. Стоя можно получить серьезные травмы: вывих шейного отдела позвоночника или растяжение тазобедренного сустава. Не вытягивайте руки вперед, чтобы не сломать их при падении. Не падайте на спину, чтобы не получить сотрясение мозга или перелом позвоночника.

Перед падением попытайтесь сгруппироваться таким образом, чтобы упасть на бок и не повредить позвоночник, руки и лодыжки.

Бүтээгдэхүүн сандан: № 78 (11733)
 Континг: 2 бүх, лана
 Ахсаан 1850. Хийнхт сыйнагаа: 15

